

Мотиль Іван Іванович, кандидат юридичних наук, директор навчально-наукового інституту № 4 Національної академії внутрішніх справ

НОВАЦІЇ РОЗДІЛУ XX КК УКРАЇНИ

Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку 2001 року вперше в історії вітчизняного кримінального права були згруповані в окремому розділі Особливої частини Кримінального кодексу (КК) України [1]. Зазначене безпосередньо пов'язано з багаторічними зусиллями світового співтовариства щодо виокремлення в міжнародному кримінальному праві групи найнебезпечніших для людства злочинів і встановлення особливих умов відповідальності за їх учинення незалежно від того, у якій країні вчинено протиправне діяння. Окреслені заходи є реалізацією нашою державою зобов'язань щодо протидії цим злочинам, передбаченим міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Одним із головних чинників, які забезпечують дотримання цих норм, постають міжнародні зобов'язання. Однак вони не завжди є стримувальним фактором для політичних діячів інших країн щодо недопущення злочинів проти людства, про що свідчать події на Сході України й анексія Криму.

Нині органи військової прокуратури України здійснюють досудове розслідування в понад 100 кримінальних провадженнях, які об'єднані в одне. Обсяг досліджених і зібраних матеріалів у провадженні становить уже понад 400 томів, а результати розслідування цих злочинів направлено до суду.

Зміни щодо аналізованої групи злочинів у кримінальному законодавстві України почали вносити ще задовго до згаданих вище подій. Зокрема, 2009 року в абзац перший та назву ст. 445 внесено зміни стосовно незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, крім випадків, передбачених КК України [2].

Так, КК України доповнено 2014 року ст. 436¹ щодо виготовлення, поширення комуністичної чи нацистської символіки та пропаганди комуністичного й націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів [3].

Слід акцентувати на змінах до ст. 447 КК України «Найманство», які внесено 2015 року. Цю статтю було викладено в новій редакції, а саме: «...Вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання найманців з метою використання у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкоджання діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання найманців у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях» [4].

Також передбачено умови звільнення найманця від кримінальної відповідальності. Найманця може бути звільнено від кримінальної відповідальності за дії, передбачені ч. 4 цієї статті, якщо він до притягнення до кримінальної відповідальності добровільно припинив участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях і повідомив про свою участь у зазначених діях або в інший спосіб сприяв припиненню чи розкриттю злочинів, передбачених ч. 1–3 цієї статті, якщо в його діях немає складу іншого злочину.

Було запропоновано визначення особи, що є суб'єктом цього злочину. Так, найманцем слід вважати особу, яка:

1) спеціально завербована в Україні чи за її межами для того, щоб брати на території нашої чи інших держав участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкоджання діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності;

2) бере участь у воєнних або насильницьких діях з метою отримання будь-якої особистої вигоди;

3) не є ні громадянином (підданим) сторони, що перебуває в конфлікті, ні особою, яка постійно на законних підставах мешкає на території, підконтрольній стороні, що перебуває в конфлікті;

4) не входить до особового складу збройних сил держави, на території якої здійснюють такі дії;

5) не послана державою, яка не є стороною, що перебуває в стані конфлікту, для виконання офіційних обов'язків як особи, яка входить до складу її збройних сил.

Під час кваліфікації злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку в низці випадків для з'ясування змісту норм чи окремих понять необхідно звертатися до міжнародно-правових джерел.

Основними такими джерелами в міжнародному праві є: статuti Нюрнберзького (1945) і Токійського (1946) військових трибуналів, статuti міжнародних кримінальних трибуналів по Югославії (1993) та Руанді (1994), Римський статут Міжнародного кримінального суду (1998), численні конвенції та резолюції ООН. З 1947 року Комісія міжнародного права ООН розпочала розробляти Кодекс про злочини проти миру та безпеки людства.

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея]. – Київ : Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.

2. Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні : Закон України від 8 лип. 1999 р. № 862-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 36. – Ст. 316.

3. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : Закон України від 9 квіт. 2015 р. № 317-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 26. – Ст. 219.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства : Закон України від 6 жовт. 2015 р. № 716-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 47. – Ст. 436.